

heid tegen strijd en evenmin als gij de gebreken van uw huisgezin voor ieders oor uitkraait, maar liever naar binnen reformeerend werkt, evenmin moogt gij zoo handelen met de gebreken uwer kerk.

Maar wel hebt gij het volmondig toe te geven, dat zij er door ontsierd wordt.

Dat zij de zuiverende werking van Woord en Geest niet kan missen.

Dat besef moet gij bij uzelf levendig houden en in uw kerk trachten te scherpen.

We moeten op dit punt tot meerdere bewaandheid komen.

Want voor het kerkisme in dezen vorm liggen wij werkelijk bloot.

Twee dingen behooren voor ons onomstootelijk vast te staan:

1o. onze kerk is bij de gratie Gods de meest zuivere;

2o. onze kerk is tot ons hartelijk leedwezen niet de zuivere. Want de zuivere kerk bestaat niet.

HEPP.

— Magere oogst.

Nog niet zoo lang geleden maakten wij melding van den voorslag van Ds Creutzberg om de vraag: wat is Ethisch? voor te leggen aan mannen van gezag uit den ethischen kring en de antwoorden daarop in „Bergopwaarts” te publiceren.

Wij beloofden onzen lezers met den uitslag in kennis te stellen.

Het wordt ons al heel gemakkelijk gemaakt die belofte in te lossen.

Dat de antwoordenstroom de niterwaarden blank zou zetten hadden we niet verwacht.

Wij spanden die verwachting niet hoog.

Maar dat de uitkomst er zoover beneden zou blijven, dorsten we niet gissen.

„Bergopwaarts” geeft slechts één antwoord.

Hier heeft men het.

Al behoor ik niet tot de mannen aan wie U, op verzoek van Ds Creutzberg van de Duinordkerk, een kolom in „Bergopwaarts” afstaat om hun opinie te hooren over wat „ethisch” is, waag ik het toch U te vragen een kort antwoord van Ds Creutzberg, door mijne hand, aan Ds Creutzberg te willen geven. Het zal ongetwijfeld zeer leerrijk zijn, als al de professoren, doctoren en dominees, die hij noemt, hun beknopde uiteenzetting geven van wat onder ethisch moet worden verstaan. Maar korter dan Ds

Creutzberg het zelf in zijn Paaschpreek (die trouwens heelemaal ethisch gedacht was) heeft gezegd, kan het wel niet gezegd worden.

Hij sprak over een modern man, die met zijn heele ziel geloofde in Jezus Christus als den Zoon Gods, maar die met de Opstanding verlegen zat; die Opstanding was zoo „ongebuurlijk”, en, al wilde hij die desnoods, als ’t moest, wel accepteren, hij kon het toch niet doen met een geloovig hart. Toen heb ik hem natuurlijk gezegd, zei Ds Creutzberg: „Laat dan de Opstanding liggen, en houd u aan wat gij van Jezus kent en laat dat u dragen; dan zal God u, denk ik, het geloof in de Opstanding er nog bij geven.” Zoo heb ik het — in wat plechtiger taal — maar wat de zaak zelf betreft precies zoo, wel 35 jaar geleden van den ethischen graf. Gunning gehoord. En nu voegde Ds Creutzberg erbij: „Want (ik gebruik zijn eigen woorden) je moet niet gelooven, maar je mag gelooven.”

Ik meen, dat Ds Creutzberg in die onderstreepte woorden juist gezegd heeft wat kenmerkend ethisch is. Denk die uitspraak maar eens goed door; ook in de tegenstelling met roomsch, confessioneel, „gereformeerd”; waarop die rust, hoe nieuw-Testamentisch die is, welke gevolgtrekkingen er uit gemaakt worden, hoe gevaarlijk die schijnt voor wie uitwendig gezag ’t onmisbaarst is, en hoe heerlijk die is, en dan zeg ik: wie het daarmee van harte eens is, die is ethisch.

Zoo wel Ds Creutzberg in zijn vraag als Prof. Obbink in zijn antwoord, hebben maar een ernstig grapje gemaakt, maar het kan meehelpen om de begrippen te verhelderen. En al hangt Ds Creutzberg zeer aan antieke vormen en formuleeringen (zoodat er „ethischen” zijn, die vragen: is hij wel ethisch?), wanneer hij zoo preekt, als hij doet en b.v. ook dien Zondagmorgen deed, dan blijkt wel, dat hij ’t niet alleen heel goed weet, maar ook wel heel goed aan anderen kan duidelijk maken, wat ethisch is: „je moet niet gelooven, maar je mag gelooven.”

L. W. BAKHUIZEN VAN DEN BRINK.

Veel wijzer wordt men hieruit niet.

Zeker, Gereformeerd is die uitdrukking van Ds Creutzberg niet.

De Gereformeerde zegt: je moet en je mag gelooven.

Bekeering en geloof worden onder ons gepredikt als eisch en voorrecht.

Maar deze inzender maakt de dansbewegingen van de mug om de kaarsvlam.

maar nu op het punt staat om overvleugeld te worden.

Daarom voelen wij ons gedrongen, een woord tot verwakkering aan onze medeleden te richten.

Vreest niet, dat gij door de benoeming van Dr. Kuyper een man zult moeten missen, die, meer gemeedelijk, naar het hart der gemeente spreekt.

Tot het beroepen van zulk een zal u toch wel de gelegenheid worden gegeven; want het is niet te verwachten, dat allen die thans zoozeer de beroeping van Dr. Kuyper tegenstaan, met hem als hun collega zullen wenachen zaam te werken.

Bid met ons den Heer der gemeente, dat Hij ons door den Heiligen Geest voorlichte, en stemt gij met onze overwegingen in, kiest dan met ons Dr. A. KUYPER.

Eenige Leden van het Kiescollege.

Op Maandag 14 Februari werd Dr. Kuyper door het Kiescollege beroepen.

Na drie weken van beraad nam hij het beroep aan.

In de Nederlandsche Gedachten van 18 Maart d. a. v. schreef Groen van Prinsterer:

Voorzeker mogen wij ons, met zegenbede, verblijden, dat Dr. Kuyper de roeping aanvaard heeft naar een gewichtigen werkkring. Wij betreuren evenwel, dat zijn geregelde bijstand in de Christelijke journalistiek ons, naar we vreezen, althans in de eerste weken of maanden, ontvalt. Des te meer moet het reeds geleverde worden herlezen en overdacht.

Zelden viel Groen echter aangenamer verrassing ten deel, dan toen Dr. Kuyper in de eerstvolgende nummers van De Heraut zijn meesterlijke artikelen schreef onder den welgekozen titel: Een zeer ernstig geschil.

Op Zondag 7 Augustus werd de van Utrecht overgekomen leeraar tot zijn ambtswerk in de hoofdstad bevestigd door Ds C. S. Adama van Schellema, met een leerrede volgens Lucas 19:10 „Want de Zoon des menschen is gekomen, om te zoeken en zalig te maken dat verloren was”.

Op den daaraanvolgenden Woensdag aanvaardde Ds Kuyper zijn Evangeliebediening te Amsterdam met een leerrede over Efeze 3:17m: „geworteld en gegrond”.

Dat „geworteld” de kenschetsing is van het organische leven, dat groeit, en „gegrond” de eisch van het instituut, dat gebouwd wordt, had Ds Kuyper reeds vroeger in een predicaat over den vloek der verstandsrichting aangeduid. Ook had hij reeds op de Predikantenvergadering van het jaar 1869 een referaat geleverd over de „Kerkbelijdenis naar het onderscheid van Organisme en Instituut”. Zie Revisie der Revisie-legende, blz. 56. Thans paste hij dit onderscheid toe op den kerkelijken toestand, en wees op het noodzakelijk verband tusschen organisme en instituut als tusschen wezen en vorm.

Door de vrije keuze der gemeente geroepen, ge-

Als hij er nu ook nog eens aan had toegevoegd, wat een Ethisch mensch al zoo mag gelooven en wat hij moet gelooven om Ethisch te zijn, dan waren we verder geweest.

Intusschen blijkt het voorstel-Creutzberg in Ethische kringen niet in goede aarde te zijn gevallen.

Dr. Obbink plaatst onder het bovenstaande dit naschrift:

Bij het bovenstaande teken ik het volgende aan. Toen ik de vraag van Ds Creutzberg overnam, vermoedde ik al half, dat in onze kringen niet veel sympathie zou bestaan voor zoo’n antwoordenreeks. Dat vermoeden is juist gebleken. Niet alleen dat de professoren en predikanten, door ds Cr. en mij uitgenoodigd, over het algemeen weinig volden voor dit experiment, maar tientallen van Bergopwaarts-lezers (meestal „leeken”) hebben mij gevraagd „waar dat nu goed voor was”. Bijna allen waren door de voortreffelijke artikelen van Ds Hoek geheel bevredigd en hadden geen nadere verklaring noodig. En men vroeg mij nadrukkelijk de ingekomen antwoorden niet te plaatsen.

Nu is mij dat heel makkelijk gemaakt, want slechts enkelen reageerden op onze vraag. Zonder al te groote droefheid verklaar ik dus het incident voor gesloten.

Hierbij blijft het dus.

Natuurlijk hebben we dit te eerbiedigen.

Alleen moet geconstateerd, dat er blijkbaar zekere angst in ethische kringen bestaat om meer dan evasief over zijn standpunt zich uit te laten.

Men blijft liever in het wazige zweven.

Totdat de tijd eenmaal komt, dat men zich zal moeten uitspreken, wil de Ethische richting niet roemloos ondergaan.

Er zijn reeds voortekenen van moeilijke dagen.

Een moderne dame heeft gevraagd of zij zich mocht aansluiten bij de Ethische Vereeniging. Zij ontving daarop van een bestuurslid een bevestigend antwoord en schijnt daarin niet alleen te staan. Andere voormannen van de Ethische Vereeniging oordeelen anders.

Prof. Obbink geeft dit bescheid:

Indertijd woonde ik de oprichtingsvergadering bij, en daar bleek duidelijk dat niemand loopgraven wenschte, noch naar den confessionneelen, noch naar den vrijzinnigen kant. Het terrein ligt dus open. Om binnen te komen, behoeft men geen kanonnen, zelfs geen ezelskinnebakken bij zich te hebben, om zich een weg te banen; men kan er zoo maar in.

voelt Dr. Kuyper diep, dat die nieuwe verkiezingswijze een nieuwe kerk in haar schoot draagt. Maar die nieuwe kerk mag niet slechts als organisme blijvend, in de maatschappij vervloeien, noch ook, enkel als instituut, op Roomsche wijze versteeuen, maar beide samen, organisme en instituut, moeten zich vereenigen in de vrije kerk: vrij van den staat, van den geldband en van den druk van het ambt. De valsche hand van het ongereformeerd kerkbestuur moet springen, opdat er ontwikkeling kome van het gereformeerde kerkbeginzel. Daartoe biedt de nieuwe leeraar de gemeente hart en hand. Men vrage echter niet, dat hij zijn hand uit zou leenen tot een uitwendig bouwen, waarbij het inwendig geworteld zijn door het hart ontbreekt.

Tot zijn bevestiging sprak Dr. Kuyper:

Kindelijk een woord van dank aan u, mijn broeder! die mij den dag voor eergisteren tot de gemeente hebt ingeleid. Uw warme taal heeft mijn hart gekoesterd. Wat ge sprak hadt ge doorleefd, en elks hart gevoelde het: dat vuur, dat in uw woorden sprak, was door geen kunst ontstoken. Hebt ge eenmaal naar de pen gegrepen, om mijn streven te bestrijden, mij is het behoeft, het der gemeente te zeggen, hoezeer ik uw streven op prijs stel. Juist door u wilde ik tot de gemeente worden ingeleid, opdat het blijken zou, hoe weinig tegenspraak mijn hart toeluit, en hoe hoog ik een broederlijk oordeel waardeer. Ga voort, broeder, met de koorden der genade, wat afleef terng te brengen, het verloren te zoeken, naar de gave u zoo ruimschoots geschonken. En kan niet elk u daarbij volgen met die scheppende kracht, met die rusteloze volharding, o, „het verloren te zoeken”, blijft toch ons allen streven, het onkele schaap meer de één, meer de verloren schaapskool de ander.

Dr. Kuyper zinspeelde hier blijkbaar op den tekst, waarmee Ds Adama van Schellema hem bevestigd had; op diens gezegden philanthropischen arbeid, en op diens Openbaren Brief aan Dr. Kuyper in 1868, naar aanleiding van zijn brochure over de Utrechtsche Kerkvisitatie; zie de nrs. 9, 10 en 11 van deze Bibliografie.

Hoe Dr. Kuyper allengs het vertrouwen der Amsterdamsche Gereformeerden won, leze men in „De Gedachten des rechtvaardigen”. Een vriend van Dr. A. Kuyper (H. I. Dibbetz) door J. Bressen, blz. 91 en 95. Vergelijk ook het artikel van Prof. Dr. Groseide in Noord-Hollandsch Kerkblad van 30 Dec. 1921.

Een aardige anecdote vertelde Dr. van Gheel Gildemeester eens:

Iemand sprak over de schoone intrede van Dr. Kuyper „Organisme en Instituut”. In allen eenvoud maakte de man daarbij de opmerking, het was zoo’n toepasselijke preek geweest, de domine had het gehad over den organist en het blindeninstituut. Proces-Verbaal van het Sociaal Congres te Amsterdam, 1891, blz. 456.

KUYPER-BIBLIOGRAFIE.

door

J. C. RULLMANN.

XXXII.

28. „Geworteld en Gegrond”. De Kerk als Organisme en Instituut. Intrede, uitgesproken in de Nieuwe Kerk te Amsterdam, 10 Augustus 1870. Amsterdam, H. De Hoogh & Co.

Ter vervulling van de vacature, ontstaan door het emeritaat van Ds J. G. Blauw, werd op Maandag 31 Januari 1870 het navolgende, alphabetisch gestelde drietal door het Amsterdamsche Kiescollege gereformeerd: Ds J. W. Felix, te Utrecht; Ds W. J. Jorissen te Rotterdam, en Dr. A. Kuyper te Utrecht.

De formatie van het drietal had reeds doen zien, dat de keuze slechts tusschen twee personen kon vallen, Ds Felix en Dr. Kuyper.

Nu had Ds Kuyper al in Mei 1869 te Utrecht, naar aanleiding van zijn geschrift over kerkvisitatie, bezoek gehad van twee Amsterdamsche Vrienden der Waarheid, Dibbetz en Bechtold. En zij zagen in hem de gewenschte persoonlijkheid om wien zich het Gereformeerde volk te Amsterdam zou kunnen scharen. Toch waren daar ook Gereformeerden, die niet hem, maar Felix begeerden.

Van de wrijving van gedachten onder hen getuigt de volgende advertentie in De Heraut van 11 Februari 1870, gericht aan de leden van het kiescollege:

Wien zullen wij kiezen?

Om deze vraag te beantwoorden, moet in de eerste plaats op de behoefte van het oogenblik worden gelet.

Wien hebben wij thans noodig?

Een man, die den verwoestenden gruwel van het stoutmoedig ongelooft langs den geleidelijken weg wil te keer gaan, en intusschen moet toezien, dat vóór de gewenschte genezing, de onwaarde zielen steeds met alle wind van leering worden weggevoerd?

Dat Dr. Kuyper zulk een man niet is, be wijzen zijne vele door ieder gelezene geschriften. Daarin openbaart hij zich als:

een man die de ongelooften in het openbaar tegenstaat;

die, door den Heer met zeldzame bekwaamheden toegerust, de Gemeente den weg wijst, langs welken zij, niet op revolutionaire, maar op kerkregtelijke wijze, tot herstel kan geraken;

die dan ook door zijne scherpzinnigheid en groote kennis, alle vereischten bezit, om op te treden als leider en voorganger in den kerkeraad, van hen, die niet meenen, dat het heerschend bederf met lijdelijk afwachten zal overwonnen worden.

Zulk een man hebben wij thans noodig.

Daarom is het noodig, dat het kiescollege eenstemmig zij; het kiescollege, dat aanvankelijk bijna eenparig zijn oog op Dr. Kuyper gevestigd had,